

ISSN 2410-5325

Міністерство культури України
Харківська державна академія культури
Ministry of Culture of Ukraine
Kharkiv State Academy of Culture

КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

CULTURE OF UKRAINE

Серія: Культурологія
Series: Culturology

Збірник наукових праць
Scientific Papers

За загальною редакцією В. М. Шейка
Editor-in-Chief V. Sheiko

Засновано в 1993 р.
Founded in 1993

Випуск 52
Issue 52

Харків, ХДАК, 2016
Kharkiv, KhSAC, 2016

УДК [008+78/79](062.552)

К 90

Засновник і видавець — Харківська державна академія культури

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія KB №13567-2540P від 26.12.2007 р.

Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 1328 від 21.12.2015 р. як фахове видання з культурології та мистецтвознавства

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Харківської державної академії культури (протокол № 11 від 25 березня 2016 р.)

Збірник поданий на порталі (<http://www.nbuv.gov.ua>) в інформаційному ресурсі «Наукова періодика України», у реферативних базах «Україніка наукова» та «Джерело»

Індексується в наукометричній базі «Російський індекс наукового цитування» (ліцензійний договір № 59-02/2016) та в пошуковій системі Google Scholar

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, France): ISSN 2410-5325 (Print)

Веб-сайт збірника:
<http://ku-khsac.in.ua>

E-mail ред.-видавн. відділу ХДАК:
rvv2000k@ukr.net

Founder and publisher — Kharkiv State Academy of Culture

Sertificate of state registration of the printed mass media, series KB №13567-2540P of 26.12.2007

Approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1328 of 21.12.2015 as a Specialist Culturology and Art Criticism Publication

Recommended for publication by the decision of the Academic Board of the Kharkiv State Academy of Culture (record № 11 of March 25, 2016)

The journal is submitted on the portal (<http://www.nbuv.gov.ua>) in the information resource “Scientific Periodicals Ukraine”, in bibliographic databases “Ukrainika scientific” and “Djereło”

Submitted for indexing to the bibliographic database “Russian Science Citation Index” (Licensed agreement № 59-02/2016) Is being indexed in the Web search engine Google Scholar

The journal is registered ISSN International Centre (Paris, France): ISSN 2410-5325 (Print)

Website of the journal:
<http://ku-khsac.in.ua>

E-mail of Publishing department of KhSAC
rvv2000k@ukr.net

К 90 **Культура України.** Сер. Культурологія : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків : ХДАК, 2016. — Вип. 52. — 312 с.

ISSN 2410-5325

У науковому збірнику подано матеріали за результатами наукових досліджень проблем культурології.

Для науковців, викладачів, здобувачів наукових ступенів і вчених звань.

The proceedings present the results of the scientific studies on the issues of Culturology.

For researchers, teachers, applicants of scientific degrees and academic titles.

УДК [008+78/79](062.552)

ISSN 2410-5325

© Харківська державна академія культури, 2016

Редакційна колегія

Шейко В. М., Харківська державна академія культури, ректор, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії мистецтв України (головний редактор);
Дяченко М. В., Харківська державна академія культури, завідувач кафедри філософії та політології, доктор філософських наук, професор, заслужений працівник культури України (заступник головного редактора)

Серія: Культурологія

Волков С. М., Національна академія мистецтв України, заступник директора Інституту культурології Національної академії мистецтв України, доктор культурології;

Кислюк К. В., Харківська державна академія культури, професор кафедри культурології та медіа-комунікацій, доктор культурології, професор;

Кіготь А. А., Харківська державна академія культури, професор кафедри режисури, доктор культурології, професор;

Кравченко О. В., Харківська державна академія культури, декан факультету культурології, доктор культурології, професор;

Мокрий В., Ягеллонський університет, завідувач кафедри українознавства, доктор гуманітарних наук, професор (Польща);

Панков Г. Д., Харківська державна академія культури, професор кафедри культурології та медіа-комунікацій, доктор філософських наук, професор;

Рибалко С. Б., Харківська державна академія культури, завідувач кафедри мистецтвознавства, літературознавства та мовознавства, доктор мистецтвознавства, професор;

Andrew J. Svedlow, Ph.D., Professor of Art History University of Northern Colorado. Greeley, Colorado, USA;

Стародубцева Л. В., Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, завідувач кафедри медіа-комунікацій, доктор філософських наук, професор;

Щедрін А. Т., Харківська державна академія культури, професор кафедри філософії та політології, доктор культурології, професор;

Коновалова І. Ю., Харківська державна академія культури, доцент кафедри теорії музики і фортепіано, кандидат мистецтвознавства, доцент (відповідальний секретар)

Editorial Board

Sheiko V. M., Kharkiv State Academy of Culture, Rector, Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Arts of Ukraine (Editor-in-Chief);

Diachenko M. V., Kharkiv State Academy of Culture, Head of the Department of Philosophy and Political Science, Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Deputy Editor-in-Chief);

Series: Culturology

Volkov S. M., National Academy of Arts of Ukraine, Academic Secretary of the Institute of Culturology of the National Academy of Arts of Ukraine, Doctor of Culturology;

Kysliuk K. V., Kharkiv State Academy of Culture, Professor of the Department of Culturology and Media Communications, Doctor of Culturology, Professor;

Kikot A. A., Kharkiv State Academy of Culture, Professor of the Department of Stage Direction, Doctor of Culturology, Professor;

Kravchenko O. V., Kharkiv State Academy of Culture, Dean of the Faculty of Culturology, Doctor of Culturology, Professor;

Mokry W., Jagellonian University, Head of the Department of Ukrainian Studies, Doctor of the Humanities, Professor (Poland);

Pankov G. D., Kharkiv State Academy of Culture, Professor of the Department of Culturology and Media Communications, Doctor of Philosophical Sciences, Professor;

Rybalko S. B., Kharkiv State Academy of Culture, Head of the Department of Art Criticism, Literary Criticism and Linguistics, Doctor of Art Criticism, Associate Professor;

Andrew J. Svedlow, Ph.D., Professor of Art History University of Northern Colorado. Greeley, Colorado, USA;

Starodubtseva L. V., V. N. Karazin Kharkiv National University, Head of the Department of Media Communications, Doctor of Philosophical Sciences, Professor

Schedrin A. T., Kharkiv State Academy of Culture, Professor of the Department of Philosophy and Political Science, Doctor of Culturology, Professor;

Konovalova I. Yu., Kharkiv State Academy of Culture, Associate Professor of the Department of Theory of Music and the Piano, Candidate of Art Criticism, Associate Professor (Executive Editor)

ЗМІСТ

Розділ 1. Теорія та історія культури

В. М. Шейко (V. M. Sheyko) Морфологія компаративістської культурології та діалог культур (Morphology of Comparative Culturology and Dialogue of Cultures).....	8
М. В. Дяченко (M. V. Diachenko) Етична парадигма давньоримських стоїків (Ethical Paradigm of the Ancient Roman Stoics).....	19
З. М. Остропольська (Z. M. Ostropolskaya) Техногенна культура: антропологічні виміри (Technogenic Culture: Anthropological Dimension).....	29
О. В. Наконечна (O. V. Nakonechna) Аналіз феномену артефакту в навчальній культурологічній літературі (Analysis of the Phenomenon of Artifacts in Educational Culturological Literature).....	37
М. О. Строгаль (M. O. Strohal) Благодійність і фандрейзинг: зарубіжний досвід (Charitable Activities and Fundraising: Foreign Experience).....	46
А. А. Савченко (A. A. Savchenko) Культура й епігенетика: концептуальний аспект (Culture and Epigenetics: Conceptual Aspect).....	57
І. А. Куриленко (I. A. Kurylenko) Деструкція концепту часу в посткультурі (Destruction of the Concept of Time in the Postculture).....	66
Н. Є. Шолуха (N. Ye. Sholukho) Культурологічні виміри формування тілесності в концепціях оселі Гастона Башляра й Еманюеля Левінаса (Culturological Dimensions of Embodiment Formation in the Politics of Dwelling by Gaston Bachelard and Emmanuel Lévinas).....	74
В. С. Мірошниченко (V. S. Miroshnychenko) Ненормативне письмо: контекст П. Гійота і М. Уельбека (Non-Normative Writing: the Context of Pierre Guyotat and Michel Houellebecq)	82
Л. Д. Божко (L. D. Bozhko) Культурний туризм: від старого змісту до нової концепції (Cultural Tourism: From the Old Content to the New Concept).....	90
В. Є. Данилова (V. Ye. Danylova) Розробка режисерського задуму спеціальної події (Designing Stage Directions of a Special Event).....	103
Ю. В. Трач (Yu. V. Trach) Нові інформаційні технології та інформаційна культура в глобалізованому світі (New Information Technologies and Information Culture in the Globalized World).....	112

В. О. Волинець (V. Volynets) Віртуальна реальність у соціокультурному просторі сучасності (Virtual Reality in Socio-Cultural Space of Modernity).....	120
О. Є. Завгородня, М. М. Ткач , (O. Ye. Zavorodnia, M. M. Tkach) Додаткові послуги й інновації в соціокультурному просторі (Complementary Services And Innovations in Social and Cultural Area).....	129
Е. В. Германова де Діас (E. V. Germanova de Diaz) Христологія в західній масовій культурі др. пол. XX – поч. XXI ст. (Christology in the Western Pop Culture of the Latter Half of the 20th – Early 21st Centuries).....	140
Andrew J. Svedlow (Ендрю Дж. Сведлоу) In The Borderland (На Прикордонні).....	147
S. V. Chastnyk (С. В. Частник) Discovering Furusato: a Japanese Archetype in Western Cultural Studies (Відкриття фурусато: японський архетип у західних культурологічних дослідженнях).....	156

Розділ 2. Українська культура

К. В. Кислюк (K. V. Kisliuk) «Винайдення традиції»: українська версія (The «Invention of Tradition»: Ukrainian Version).	164
В. М. Пищанська (V. M. Pishchanska) Художньо-естетичні й історико-культурні аспекти козацького літописання (Artistic and Aesthetic, Historical and Cultural Aspects of the Cossack Chronicle Writing).....	172
С. В. Виткалов (S. V. Vytkalov) Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектора (Festival Movement as a Cultural Phenomenon of Our Age: an Attempt to Analyze the Regional Vector).....	182
В. О. Радзієвський (V. O. Radziievskiy) Домінуючі субкультури як підкультурний мейнстрим (Dominant Subcultures as a Subcultural Mainstream).....	191
О. В. Яковлев (O. V. Yakovlev) Зміст соціокультурного проектування в інформаційну добу: досвід Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (The Content of the Social and Cultural Designing in the Information Age: The Experience of the National Academy of Senior Executives of Culture and Arts).....	201
С. Ж. Пустовалов (S. Zh. Pustovalov) Транспортні засоби в поховальному обряді населення півдня України епохи бронзи (Means of Transport in a Funeral Rite in the South of Ukraine of the Bronze Age).....	212
Н. А. Понікаровська (N. A. Ponikarovska) Фактори трансформації уявлень про категорію зложних в українській культурі: від джерел до сучасності (Transforming Beliefs Ofthe Category of The Unholy and Weird Deceased in the Ukrainian Culture: Ab Initio to Modern Times).....	223

М. В. Александрова (M. V. Aleksandrova) Колективізація як культурна травма (Collectivization as a Cultural Trauma)	232
О. О. Кухаренко (O. O. Kukharenko) Весняна календарна обрядовість як носій сексуальної культури в землеробському світогляді українського селянства (Spring Calendar Ritualism as a Bearer of Sexual Culture in Agricultural Worldview of the Ukrainian Peasantry)	242
М. О. Чумаченко (M. O. Chumachenko) Світло і темрява як аксіологічні модулянти в «Лествиці» Іоана Синайського (Light and Darkness as Axiological Modulants in «The Ladder Of Divine Ascent» by John Climacus).....	252
І. М. Наколонко (I. M. Nakolonko) Домінанти розуміння проблеми здорового способу життя в українській народній культурі кін. XVII – кін. XIX ст. (Dominants of Understanding A Healthy Lifestyle in Ukrainian Popular Culture of the Late 17 th – Late 19 th Centuries).....	260
Т. В. Фільова (T. V. Filova) Державне реформування театральної сфери Харкова 1920 – поч. 1930-х рр. (State Reforming Of Kharkiv Theatrical Sphere in 1920 – Early 1930s).....	267
Я. К. Саперо (Ya. K. Sapeho) Балетмейстерська творчість Б. Колногузенка в контексті розвитку української хореографічної культури (B. Kolnohuzenko's Creative Choreography Work as Part of the Development of Ukrainian Choreographic Culture).....	276
І. Я. Гаюк (I. Ya. Haiuk) До питання історії й атрибуції фресок та ікон з львівського Вірменського кафедрального собору Успіння Пресвятої Богородиці (Revisiting the History and Attribution of Frescoes and Icons of the Lviv Armenian Cathedral of the Assumption of the Blessed Virgin Mary).....	285
А. Л. Щербань (A. L. Shcherban) Стадії орнаментальних трансформацій у кераміці Лівобережної України (Stages of Ornamental Transformations in Ceramics of the Left Bank Ukraine).....	294
А. І. Гордієнко (A. I. Hordiienko) Діяльність дитячих бібліотек України з формування громадянського світогляду (Activities of Children's Library of Ukraine on Forming Civil Outlook).....	301

Розділ 1

Теорія та історія культури

Part 1

Theory and History Of Culture

■ УДК 477.3.(44)

С. В. Виткалов, кандидат мистецтвознавства, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ФЕСТИВАЛЬНИЙ РУХ ЯК КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ: АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОГО ВЕКТОРА

Розглядаються причини посилення інтересу до сфери культури в сучасних умовах, зокрема й до фестивальних заходів, що організуються на Рівненщині, виявляються їх культурний ефект, призначення і роль фестивального руху загалом у структурі культурно-дозвілєвої діяльності в сучасній Україні. Наведено окремі порівняльні характеристики фестивалів, організованих у різних регіонах країни, та виявлено їх відмінності.

Ключові слова: *фестивальний рух, регіональна культурна практика, культурна політика, ціннісні орієнтації учасників.*

С. В. Виткалов, кандидат искусствоведения, доцент, Ровенский государственный гуманитарный университет, г. Ровно

ФЕСТИВАЛЬНОЕ ДВИЖЕНИЕ КАК КУЛЬТУРНЫЙ ФЕНОМЕН СОВРЕМЕННОСТИ: АНАЛИЗ РЕГИОНАЛЬНОГО ВЕКТОРА

Рассматриваются причины повышения интереса к сфере культуры в современных условиях, в частности, и к фестивальным мероприятиям, которые организуются в Ровенской области, выявляются их культурный эффект, назначение и роль фестивального движения в системе культурно-досуговой деятельности современной Украины. Представлено отдельные сравнительные характеристики фестивалей, организованных в других регионах Украины, и выявлены их качественные характеристики.

Ключевые слова: *фестивальное движение, региональная культурная практика, культурная политика, ценностные ориентации участников.*

S. V. Vytkalov, Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Rivne State Humanitarian University, Rivne

FESTIVAL MOVEMENT AS A CULTURAL PHENOMENON OF OUR AGE: AN ATTEMPT TO ANALYZE THE REGIONAL VECTOR

The author considers the reasons of a growing interest to the field of culture in the present context, including the festival events, organized in the Rivne region, unfolds their cultural effect, the role and significance of the festival movement in the system of cultural and leisure activities of modern Ukraine. The paper demonstrates some comparative characteristics of the festivals organized in other regions of Ukraine and reveals their differences.

Key words: *festival movement, regional cultural practices, cultural policy, the value system of participants.*

Постановка проблеми. Національно-культурні зрушення, що розпочалися в Україні після історичного Акту проголошення державної незалежності, зумовили численні зміни в усіх сферах життя, зокрема культурній. Причини цього: означена сфера відіграє значну роль у житті людини,

оскільки пов'язана з тими речами, які мають для неї важливе значення — відпочинок та його тематичне наповнення, дозвілля, система позакласної діяльності дітей, святково-обрядова культурна практика тощо; культурна сфера є важливою представницькою формою України на міжнародній арені; за допомогою цієї сфери держава може вирішувати чимало питань, пов'язаних із самим фактом існування держави, що виявляється у створенні систем якісної художньої освіти та підвищення кваліфікації працівників, відповідальних за духовне наповнення вільного часу широкого загалу; із сферою культури безпосередньо пов'язана система «духовного супроводу» багатьох заходів, що реалізуються державою і спрямовані на її зміцнення. Є й інші фактори, які засвідчують важливість цієї сфери в сучасних умовах і необхідність її підтримки. Для цього, як і для успішного функціонування будь-якого державного механізму, потрібні кілька чинників: чітко визначений напрям руху, професійно підготовлені кадри, здатні працювати в нових умовах; матеріально-технічне забезпечення функціонування системи та методична підтримка всього того, що реалізується у сфері.

Розглянемо фестивальний рух як складову культурно-мистецького простору, що має достатньо широке представництво, цікаву і, почасти, складну історію розвитку, утім — чимало здобутків, проаналізувавши які можна скласти відносно повне уявлення про це явище та його роль у культурному просторі України, спрогнозувати подальші тенденції його розгортання.

Мета статті — продемонструвати на прикладі Рівненщини, залучаючи в разі потреби і всеукраїнський контекст, роль фестивальних заходів у загальній системі культурного обслуговування населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на, здавалося б, беззаперечні переваги фестивального руху, фахових досліджень цього феномену обмаль, зокрема коли йдеться про його регіональний рівень. Серед спеціальної літератури, присвяченої означеній проблематиці, наведемо декілька власних монографій [4–5], статті з регіональною культурно-мистецької проблематики [3], в яких тією чи іншою мірою порушено ці питання, а також різноманітні розвідки стосовно сутності понять [2]. Акцентуємо й на здійсненому контент-аналізові статей деяких наукових збірників [1; 15], що друкуються на базі кафедр культурології і музеєзнавства та історії України Рівненського державного гуманітарного університету, у яких є чимало матеріалу з означеної проблематики. Можна згадати й нещодавно захищену дисертацію з цієї проблематики [9]. Про фестиваль як культурний феномен йдеться в багатьох публіцистичних розвідках, підготовлених як реакція на той чи інший захід, організований у будь-якому регіоні країни. Утім, зазначена проблематика має ґрунтовну джерельну базу: численні програми, сценарії, тематичні плани, протоколи засідань журі, буклети, фінансові рахунки тощо. Важливіми також є періодика, переглянута нами [13] й інформаційні звіти, які щорічно готує Національна Публічна Бібліотека України [16]. Серед інших — культурологічний альманах «Народна творчість Рівненщини», що друкується на замовлення обласної ради КЗ «Рівненський обласний центр народної творчості»; різно-

манітні статистичні матеріали місцевого рівня [14], на основі яких можна виявити тенденції розвитку фестивального руху в регіоні; аналогічні матеріали всеукраїнського рівня [12; 16]. Чимало корисної інформації отримано від безпосереднього спілкування з учасниками та глядачами згаданих або відвіданих заходів.

Отже, аналіз спеціальної літератури, джерельної бази, практики організації фестивальних заходів у регіонах засвідчив, що ця проблема, хоча і є предметом спеціального розгляду, потребує ґрунтовнішого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для багатьох людей саме фестивалі стають особливою частиною світогляду, надають змоги задовольнити естетичні, рекреаційні, гносеологічні потреби. Популярність фестивалів нині зумовлена передусім тим, що на периферійному рівні (село, райцентр, маленькі містечка) люди практично не отримують необхідних культурних благ, оскільки радянська система централізованого культурного обслуговування припинила своє існування, бракує вільних коштів, необхідних для поїздки до культурних центрів із цією метою. Тому людина, зважаючи на зростання соціального напруження, численні фінансові проблеми, які породжують ще безліч інших локальних, змушена шукати розради. Фестиваль нині є справді «штучним заміником свята» [8], оскільки привносить у буденність елементи радості, відпочинку, новизни тощо. Крім того, основою фестивалів є змагальницька складова, яка надає змоги спробувати себе в іншій формі чи ролі, оскільки ці заходи проводяться переважно на мистецькій (народно-інструментальній, вокально-хоровій, хореографічній тощо) основі. Тому на регіональному рівні набувають популярності заходи з чітко вираженою місцевою складовою, тобто саме тим, що характерне для того чи іншого регіону. Передусім це — презентація найпопулярніших мистецьких форм в образотворенні, музиці, або демонстрація національної кухні в усіх її видах, репрезентація обрядової практики. Те саме стосується і танцювальної культури, декоративно-ужиткового мистецтва. Подібні фестивальні заходи набувають, зазвичай, популярності в багатьох країнах, зокрема Україні, і стимулюють приїзд гостей, яким не байдужий етномистецький, чи, ширше, — етнокультурний елемент.

Ще однією характерною ознакою сучасного фестивального руху є те, що організатором цього руху є не держава (державні фестивалі мають дещо інше забарвлення й організуються з метою пропаганди глобальніших ідей), а ентузіасти чи фанати цієї справи. Саме тому сучасним заходам характерна тематична різноманітність, зумовлена культурним рівнем, досвідом, фінансовими можливостями, навичками менеджменту і маркетингу організаторів. Серед сучасних відмінностей цього руху є і те, що національно-культурні процеси, розпочаті в 1991 р., значно стимулювали інтерес до національно-культурної складової. Свідчення цього — вихід друком значної кількості не зовсім професійно підготовленої з точки зору науки літератури, яка є цінним джерелом вивчення фестивального руху. Тому нині в регіонах проводиться чимало фестивалів, провідна мета яких — національна культурна спадщина в усьому її розмаїтті, яка зацікавлює членів цього соціуму,

оскільки з нею хоча б частково ознайомлені майже всі учасники і глядачі, тим більше, коли йдеться про те, що стосується кожного: національну історію, народні звичаї, довілля, дитяче дозвілля тощо. Отже, акцентуючи на близьких для населення поняттях, організатори передбачають і відповідний успіх. Якщо розглянути проблему ширше, то можна відзначити, що подібні заходи вирішують і чимало політичних чи політико-культурних (культурно-мистецьких) завдань, або інших: налагодження тісних контактів між окремими етносами; ознайомлення з культурною спадщиною інших народів; розуміння того, що незалежно від кольору шкіри, достатку та багатьох інших відмінностей, притаманних кожному, переважно більшість людей хвилюють ті самі речі: мир, щастя, спокій, добробут.

І в цьому полягає головна заслуга фестивального руху, який активно розвивається на регіональному рівні. Саме засобами культури можна досягти значно вищих результатів, ніж за допомогою зброї чи будь-яких інших насильницьких заходів. Та й світу кожен народ, при всіх його національно-політичних, расових ознаках, цікавий власним культурним розмаїттям.

Утім, не лише фестивалі народознавчого, краєзнавчого спрямувань популярні в регіонах. Нині в Україні, попри означені вище негативні чинники, чимало людей цікавляться проблемами високого мистецтва, зокрема органного, джазового, високої моди тощо. Природно, ці заходи не є масовими, оскільки їх організація та сприйняття передбачають специфічну підготовку учасників і глядачів. Однак їх проведення засвідчує факт того, що в Україні є значна кількість людей, котрі знайшли у своєму житті місце для високої художньої освіти, активних форм дозвілля, вишуканого відпочинку, вузького кола спілкування та інших відмінностей, що характеризують подібні заходи. Наприклад, «Міжнародні літні музичні вечори», які тривалий час організовує в Києві Інститут музики ім. Р. Глієра [7]. Цей захід відзначається змагальністю: відбувається немало конкурсних виступів проходить низка конкурсних виступів представників кафедр джазової музики. У регіонах подібних заходів також чимало: «Мельпомена Таврії» — у Херсоні, «Art Jazz Cooperation» — у Луцьку і Рівному, «Блага вість Пересопниці» — у Рівному, «Лесені джерела» — у Луцьку та Новоград-Волинському тощо, однак принцип для всіх один. Регіон обирає свою найвдалішу форму, яка тривалий час апробується на його культурній практиці, й активно експлуатує її за допомогою фестивалів.

Безсумнівно, така система організації культурно-дозвілєвої чи музично-театральної професійної складової значно змінює систему цінностей місцевого населення: виникає інше ставлення до національної історії, народних звичаїв, нематеріальної духовної спадщини й, власне, своєї ролі в цьому процесові та культурному просторі. Змінюються самі учасники. Оскільки майже повна відсутність системи підвищення кваліфікації через брак коштів чи загальнофінансовий чинник надає митцям чи не найкращої можливості обмінятися власними методиками, багатьма професійними навичками. У цьому аспекті роль фестивального руху складно переоцінити. Те саме стосується і дитячих фестивалів, наприклад, «Котилася торба...», де діти, демонструючи народні ігри, форми проведення дозвілля, одягу тощо,

водночас долучаються до чужої їм культурної практики, розуміючи, що в ній є також чимало спільного, вартого уваги. Ігрові моменти, типу футбольних (чи будь-яких інших) матчів і перемога або поразка в них (факт участі), запам'ятовуються назавжди, стимулюють продовження творчих контактів і безлічі інших речей, які майже неможливо реалізувати за допомогою лише вербальних засобів. І в цьому сенсі такі заходи мають значно набагато більший культурний ефект, ніж будь-які інші вербальні. Представники органів державної влади, закономірно, починають більше піклуватися всім тим, за що безпосередньо відповідають, активніше шукають організаторів чи налагоджують систему їх підготовки. Це не всі позитивні зміни, які виникають після проведення фестивалів. Тому думка відомого польського соціолога про те, що фестиваль «є штучним заміником свята» [8], на наше переконання, в сучасних умовах поступово трансформується. Принаймні заходи, що організуються в регіоні, є справді святом і стимулюють до пошуку не лише нових форм виявлення культурно-мистецької ініціативи, але й змінюють людей, у чому і полягає надзвичайно важлива роль фестивалів.

Рівненщина має розвинене культурно-мистецьке життя, зокрема фестивальний рух, під час проведення якого чимало окреслених вище питань реалізуються повною мірою. Фестивалі сформували в регіоні своєрідний календар новітніх українських свят або «фестивальне коло» [4, с. 278]. Деякі з них проводяться за певними річними циклами, уже стали традиційними міжнародні фестивалі з яскраво вираженою фольклорною чи ширше — народознавчою основою — («Коляда»). Заходи, проведені впродовж 17 років, є свідченням не лише професійної організації цих комплексних видовищ із залученням художніх колективів багатьох країн світу (в останньому, наприклад, узяли участь представники 14 країн), але й популярності зазначеної форми серед місцевого населення і значення народознавчого чинника в культурній практиці регіону й діяльності його керівників.

Фестиваль пісенно-музичного мистецтва «Різдяні піснеспіви» (XIII — у 2016 р.) відбувається на різних майданчиках із презентацією відповідного репертуару. Це можна сказати й про аналогічний фестиваль «Древлянські джерела», що спонукає приїздити до м. Рівне художні колективи етнографічного спрямування з країн далекого зарубіжжя і якісно вирізняє Рівненщину серед областей, де масова культура активно усуває з побуту етнічний вектор розвитку, нівелюючи форми поведінки, одягу і відпочинку населення загалом. Так, X міжнародний молодіжний фестиваль традиційної народної культури «Древлянські джерела», що відбувся 21–25 серпня 2013 р. (проводиться раз на 3 роки) за участі художніх колективів із Латвії, Польщі, Словаччини, Сенегалу, Туреччини, Чехії, Хорватії, Венесуели, засвідчив посилення інтересу до народної художньої спадщини. Урочистим парадом із музикою й танцями проходили колективи вулицями міста та створювали незабутню феєрію радісного свята.

Подібні завдання ставить перед собою й організаційний комітет Всеукраїнського фестивалю-конкурсу молодих виконавців української народної музики «З народного джерела», надаючи змоги інструменталістам

із західноукраїнських теренів змагатися з представниками не менше оригінальних музичних інтерпретацій півдня чи Сходу України [11, с. 6].

Висновки. Стратегічною метою організації таких заходів, є, як бачимо, активізація рівня культурного обслуговування населення. Тому кількість масових культурно-мистецьких заходів, проведених упродовж останніх років, збільшується і становить 100–120 щорічно. І хоча сучасна економічна криза значно вплинула на кількість та якість, тенденція щодо використання їх потенціалу як важливого чинника формування ціннісних орієнтацій, громадянської позиції населення, зокрема молоді, не зазнала змін. І саме це дозволяє сподіватися, що реформа місцевого самоврядування, розпочата в Україні, лише структурує цей процес, стимулюватиме підвищення зацікавленості органів місцевої влади до пошуку талановитих організаторів у культурній сфері, здатних акумулювати духовну енергію місцевого населення на власне зростання.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання культурології : альм. наук. т-ва «Афіна» кафедри культурології РДГУ. Вип. 10–15. — Рівне : РДГУ, 2010–2015.
2. Безклубенко С. Д. Мистецтво: терміни та поняття : енциклопедичне видання у 2-х тт. Т. 2 (М-Я) / С. Д. Безклубенко. — Київ : НАМУ, 2011. — 255 с.; Бугай С. М. Регіональна політика в Україні: термінологічна невизначеність та загальні проблеми становлення / С. М. Бугай, Е. В. Щепанський // Університетські наук. зап. — Хмельницький, 2005. — № 4 (16). — С. 300–307.
3. Виткалов С. «Art Jazz Cooperation» як форма відродження традицій джазового виконавства: культурно-мистецький аспект / С. Виткалов // Вісн. Маріупол. держ. ун-ту, серія: Філософія. Культурологія. Соціологія. — 2014. — № 7. — С. 60–65; Виткалов С. Фестиваль мистецтв як форма патріотичного виховання в умовах інокультурної та військової експансії / С. Виткалов // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 20, у 2-х тт. Т. 1. — Рівне : РДГУ, 2014. — С. 162–165 та ін.
4. Виткалов С. Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах : монографія / С. Виткалов. — Рівне : М. Дятлик, 2014. — 362 с.
5. Виткалов С. Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності : монографія / С. Виткалов. — Рівне : ПП ДМ, 2012. — 416 с.
6. Виткалов С. Фестивальна практика Рівненщини як культурний феномен доби / С. Виткалов // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. РДГУ. — Рівне : РДГУ, 2011. Вип. 17 : у 2-х тт. Т. 1. — С. 92–98; Виткалов С. Регіональна культурно-мистецька спадщина як предмет наукового осмислення / С. Виткалов // Острозький краєзнавчий зб. Вип. 6. — Острог, 2013. — С. 233–239; Виткалов С. Сфера регіональної культури: теоретико-прикладні питання / С. Виткалов // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 19, у 2-х тт. Т. 2. — Рівне : РДГУ, 2013. — С. 244–249; Виткалов С. Сучасні

- аспекти дослідження та побутування «серпанкового ткацтва» / С. Виткалов // *Матеріали до української етнології*. — 2015. — Вип. 14 (17). — С. 52–57.
7. Давидовський К. Ю. Мистецькі проекти — Міжнародний фестиваль «Київські літні музичні вечори» та «Міжнародна літня музична академія» — у культурно-мистецькому середовищі Києва 2000–2010 рр. / К. Ю. Давидовський // *Актуальні питання культурології : альм. наук. т-ва «Афіна» кафедри культурології РДГУ*. Вип. 10, у 2 тт. Т. 2. — Рівне : РДГУ, 2010. — С. 135–140.
 8. Жигульський К. Праздник и культура / К. Жигульський: пер. с польск. — М. : Прогресс, 1985. — 382 с.
 9. Зуев С. П. Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю : дис. ... канд. мистецтвознавства / С. П. Зуев. — Харків : ХДАК, 2007. — 207 с.
 10. «На хвилях Світязю»: програми міжнародних фестивалів студентської естрадної пісні, проведений у смт. Світязь Волинської області у липні 2011–2012 рр.; «Древлянські джерела»: Програма // Поточний архів Управління культури і туризму Рівненського міськвиконкому за 2013 р. — Рівне, 2014; «Золотий лелека»: програми XVI–XVIII Міжнародних фестивалів дитячої творчості, проведених у ДОЦ «Космос» Миколаївської обл. 2013–2015 рр. // Приватний архів автора.
 11. Поточний архів управління культури і туризму Рівненського міськвиконкому за 2013 р. — Рівне, 2014.
 12. Реалізація державної політики в галузі культури. Аналітичний звіт Міністерства культури та туризму України за 2012 рік. — Київ : НАКККіМ, 2013. — 255 с. та за наступні роки.
 13. «Рівне вечірне», «7 днів», «Волинь», «Вісті Рівненщини», «ОГО», «Правда Рівненська», «Рівне-експрес», «ЄВРО-СМІ», «Вісник+К», «Віче» (Луцьк), «Сарненські новини», «Високий замок» (Львів), літературно-мистецькі часописи «Погорина», «Мистецькі грані», а також Новини краєзнавчої літератури. Поточний бібліографічний покажчик за 2010–2014 рр. — Рівне : ОУНБ, 2011–2015 рр.
 14. Статистичний аналіз діяльності установ культури і мистецтв Рівненської області за 2012 р. — Рівне, 2013. — 25 с. та за наступні роки.
 15. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 16–21. — Рівне : РДГУ, 2010–2015 рр.; Актуальні питання вітчизняної і всесвітньої історії: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 5–23. — Рівне : РДГУ, 2006–2014.
 16. Хроніка культурного життя України: оглядова довід. за матеріалами преси та неопублікованими док. Вип. 1–12. — Київ : НІБУ, 2008–2012.

References

1. Aktualni pytannia kulturolohii : alm. nauk. t-va «Afin» kafedry kulturolohii RDHU. Vyp. 10–15. — Rivne : RDHU, 2010–2015.
2. Bezklubenko S. D. Mystetstvo: terminy ta poniattia : entsyklopedychnе vydannia u 2-kh tt. T.2 (M-Ya) / S. D. Bezklubenko. — Kyiv : NAMU, 2011. — 255 s.; Buhai S. M. Rehionalna polityka v Ukraini: terminolohichna nevyznachenist ta

- zahalni problemy stanovlennia / S. M. Buhai, E. V. Shechepanskyi // *Universytetski nauk. zap.* — Khmelnytskyi, 2005. — № 4 (16). — S. 300–307.
3. Vytkalov S. «Art Jazz Cooperation» yak forma vidrodzhenia tradytsii dzhazovoho vykonavstva: kulturno-mystetskyi aspekt / S. Vytkalov // *Visn. Mariupol. derzh. un-tu, seriia: Filosofiia. Kulturolohiia. Sotsiologiia.* — 2014. — № 7. — S. 60–65; Vytkalov S. Festyval mystetstv yak forma patriotynoho vykhovannia v umovakh inokulturnoi ta viiskovoi ekspansii / S. Vytkalov // *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Vyp. 20, u 2-kh tt. T.1.* — Rivne : RDHU, 2014. — S. 162–165 ta in.
 4. Vytkalov S. Kulturno-mystetska Ukraina v rehionalnykh vymirakh : monohrafiia / S. Vytkalov. — Rivne : M. Diatlyk, 2014. — 362 s.
 5. Vytkalov S. Rivnenshchyna: kulturno-mystetskyi potentsial v paradyhmakh suchasnosti : monohrafiia / S. Vytkalov. — Rivne : PP DM, 2012. — 416 s.
 6. Vytkalov S. Festyvalna praktyka Rivnenshchyny yak kulturnyi fenomen doby / S. Vytkalov // *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: nauk. zap. RDHU.* — Rivne : RDHU, 2011. Vyp. 17 : u 2-kh tt. T.1. — S. 92–98; Vytkalov S. Rehionalna kulturno-mystetska spadshchyna yak predmet naukovoho osmyslennia / S. Vytkalov // *Ostrozkyi kraieznavchyi zb. Vyp. 6.* — Ostroh, 2013. — S. 233–239; Vytkalov S. Sfera rehionalnoi kultury: teoretyko-prykladni pytannia / S. Vytkalov // *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku : nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Vyp. 19, u 2-kh tt. T.2.* — Rivne : RDHU, 2013. — S. 244–249; Vytkalov S. Suchasni aspekty doslidzhennia ta pobutuvannia «serpankovoho tkatstva» / S. Vytkalov // *Materialy do ukrainskoi etnologii.* — 2015. — Vyp. 14 (17). — S. 52–57.
 7. Davydovskiy K. Yu. Mystetski proekty — Mizhnarodnyi festyval «Kyivski litni muzychni vechory» ta «Mizhnarodna litnia muzychna akademiia» — u kulturno-mystetskomu seredovyshchi Kyieva 2000–2010 rr. / K. Yu. Davydovskiy // *Aktualni pytannia kulturolohiï : alm. nauk. t-va «Afina» kafedry kulturolohiï RDHU. Vyp. 10, u 2 tt. T. 2.* — Rivne : RDHU, 2010. — S. 135–140.
 8. Zhigulskiy K. Prazdnik i kultura / K. Zhigulskiy: per. s polsk. — M. : Progress. 1985. — 382 s.
 9. Zuiiev S. P. Suchasnyi kulturnyi prostir ta semiotyka muzychnoho festyvaliu : dys. ... kand. mystetstvoznavstva / S. P. Zuiiev. — Kharkiv : KhDAK, 2007. — 207 s.
 10. «Na khvyliakh Svitiaziu»: prohramy mizhnarodnykh festyvaliv studentskoi estradnoi pisi, provedenyi u smt. Svitiaz Volynskoi oblasti u lypni 2011–2012 rr.; «Drevlianski dherela»: Prohrama // *Potochnyi arkhiv Upravlinnia kultury i turyzmu Rivnenskoho miskvykonkomu za 2013 r.* — Rivne, 2014; «Zoloty leleka»: prohramy XVI–XVIII Mizhnarodnykh festyvaliv dytiachoi tvorchosti, provedenykh u DOTs «Kosmos» Mykolaivskoi obl. 2013–2015 rr. // *Pryvatnyi arkhiv avtora.*
 11. *Potochnyi arkhiv upravlinnia kultury i turyzmu Rivnenskoho miskvykonkomu za 2013 r.* — Rivne, 2014.
 12. Realizatsiia derzhavnoi polityky v haluzi kultury. Analychnyi zvit Ministerstva kultury ta turyzmu Ukrainy za 2012 rik. — Kyiv : NAKKIM, 2013. — 255 s. ta za nastupni roky.
 13. «Rivne vechirnie», «7 dnyv», «Volyn», «Visti Rivnenshchyny», «OHO», «Pravda Rivnenska», «Rivne-ekspres», «EVRO-SMY», «Visnyk+K», «Viche» (Lutsk),

- «Sarnenski novyny», «Vysokyi zamok» (Lviv), literaturno-mystetski chasopysy «Pohoryna», «Mystetski hrani», a takozh Novyny kraieznavchoi literatury. Potochnyi bibliohrafichnyi pokazhchyk za 2010–2014 rr. — Rivne : OUNB, 2011–2015 rr.
14. Statystychnyi analiz diialnosti ustanov kultury i mystetstv Rivnenskoï oblasti za 2012 r. — Rivne, 2013. — 25 s. ta za nastupni roky.
 15. Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku : nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Vyp. 16–21. — Rivne : RDHU, 2010–2015 rr.; Aktualni pytannia vitchyznianoï i vsesvitnoï istorii: nauk. zap. Rivnen. derzh humanit. un-tu. Vyp. 5–23. — Rivne : RDHU, 2006–2014.
 16. Khronika kulturnoho zhyttia Ukrainy: ohliadova dovid. za materialamy presy ta neopublikovanymy dok. Vyp. 1–12. — Kyiv : NPBU, 2008–2012.

■ UDC 477.3.(44)

FESTIVAL MOVEMENT AS A CULTURAL PHENOMENON OF OUR AGE: AN ATTEMPT TO ANALYZE THE REGIONAL VECTOR

Vytkalov S. V., Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Department of Cultural Studies and Museology of the Rivne State Humanitarian University, Rivne, sergiy_vsv@ukr.net

The aim of the article is to consider the role and significance of the festival movement in the cultural system of Ukraine.

Research methodology. The study investigates this issue by examining the regulatory documents, literature review, and regional references. An analysis was conducted proceeding from the communication with the participants of the festival events organized in the Rivne region.

Results. The study shows that regional festivals are of great concern in the cultural services among the local population, making changes in the value formation, which is based on local cultural traditions. The region has created a specific festival circle that catches the interest of different social and demographic groups. The author has demonstrated that these events are aimed at promoting national historical and cultural heritage. The events with a distinct local flavour have gained in popularity. The analysis of the data clearly indicates what precisely is typical to a particular region — e.g. the presentation of the most popular art forms, music or cuisine in all its ranges or representation of the ritual practices. There is also considerable evidence for the dance culture or the diversity of artistic expression in arts and crafts.

Novelty. The position and role of the festival movement in the system of cultural and leisure activities of modern Ukraine are identified. Some comparative characteristics of the festivals organized in other regions of Ukraine and their differences are systematized and summarized.

The practical significance. The findings can be applied in new developments in the field of culture. The paper may be of a particular interest to the specialists in training the organizers of cultural events.

Key words: *festival movement, regional cultural practices, cultural policy, the value system of participants.*

Надійшла до редколегії 15.01.2016 р.

ISSN 2410-5325

Наукове видання
Scientific edition

КУЛЬТУРА УКРАЇНИ
CULTURE OF UKRAINE

Серія: Культурологія
Series: *Culturology*

Збірник наукових праць
Scientific Papers

За загальною редакцією В. М. Шейка
Editor-in-Chief V. Sheiko

Засновано в 1993 р.
Founded in 1993.

Випуск 52
Issue 52

Редактори:
Л. Ф. Торбовська
Ю. М. Закліньська
А. А. Троян

Комп'ютерна верстка
І. Г. Колесник

Дизайн обкладинки
І. Р. Акмен

Підписано до друку 26.04.2016 р. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк. ризограф.
Ум. друк. арк. 17,9. Обл.-вид. арк. 18,1. Тираж 500 пр. Зам. №

Адреса редакції і видавця:
ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
Друкарня ТОВ «ТІМ ПАБЛІШ ГРУП»
Україна, 61124, м. Харків, пр. Гагаріна, 129